

DRANGEDAL KIRKE, DRANGEDAL KOMMUNE

Tilstandsregistrering av kunst og inventar, 2023

Lena Stoveland og Nina Kjølsten Jernæs

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo

Telefon: 23 35 50 00

www.niku.no

<http://www.niku.no/>

Tittel Drangedal kirke, Drangedal kommune Tilstandsregistrering av kunst og inventar, 2023	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 299	Publiseringsdato 31.12.2023
	Prosjektnummer 1022554-01 1022554-03	Sider 32
	Avdeling Konservering	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Lena Stoveland og Nina Kjølsern Jernæs	ISSN 2703-7797 ISBN 978-82-8101-446-6	Oppdragstidspunkt / periode utført September 2023
	Forsidebilde Altertavle, døpefont og døpefontshimling, Drangedal kirke. Foto: H. Smith, Riksantikvaren, 2023	

Prosjektleder Nina Kjølsern Jernæs (NIKU), Lena Stoveland (NIKU),
Prosjektmedarbeider(e) Elisabeth Andersen (NIKU), Henrik Smith (Riksantikvaren)
Kvalitetssikrer Kjersti Marie Ellewsen

Oppdragsgiver / finansiert av Riksantikvaren

Sammendrag
Som del av de nasjonale oppgavene tildelt av Klima- og miljødepartementet (KLD) gjennomfører NIKU i samarbeid med Riksantikvaren årlige tilstandsregistreringer av kunst og inventar i norske kirker. I 2023 ble metoden for tilstandsregistrering gjennomgått, og turen gikk til fire kirker i gamle Telemark fylke. En klimalogger ble sendt til hver kirke i forkant av tilstandsregistreringene for å registrere relativ luftfuktighet og temperatur i koret. I tillegg til å vurdere tilstanden på kunst og inventar, var det i 2023 et større fokus på inn klima og å vurdere mulige skadeårsaker og risiko for nye skader sammenlignet med tidligere registreringsår. Tilstandsregistreringen skal brukes til å planlegge sikring, konserveringsbehandling og forebyggende tiltak for kunst og inventar i kirkene. Tilstandsregistreringen av kunst og inventar i Drangedal kirke ble gjennomført i september 2023. Den seksarmede lysekronen fra 1700-tallet, prestatavlen, messehakelen, en eldre bibel (1633), kalken (1791) ble vurdert å ha vesentlige symptomer og tilstandsgrad 2. Epitafiet/minnetavlen, Baldakinen/dåpshimlingen, to portretter av A.C Krog og F.C. Krog, lysekronen fra 1708, en disk (1791/1841), en alterbok (1783), to portretter i ovale forgylte pynterammer, lysekronen fra middelalderen, skapet i sakristiet, og dåpsfatet ble vurdert å ha svake symptomer og tilstandsgrad 1. En lysestake og enkelte andre objekt ble ikke undersøkt på grunn av tidsbegrensninger.

Abstract
In collaboration with The Directorate for Cultural Heritage, NIKU carries out annual condition surveys of art and furnishings in Norwegian churches. In 2023, the condition survey methodology was reviewed, and the trip went to four churches in the old Telemark County. A climate logger was sent to each church ahead of the condition survey to record relative humidity and temperature in the choir. In addition to assess the condition of art and furnishings, in 2023 there was a greater focus on indoor climate and assessing possible causes of damage and risks of new damage, compared to previous registration years. The condition surveys are used to plan conservation treatment and preventive measures for art and fixtures in the churches. The condition survey in Drangedal kirke was carried out in September 2023. The six-armed chandelier from the 18th century, the priest's plaque, the chasuble, a Bible (1633), and the chalice (1791) were assessed to have significant symptoms and condition class 2. The epitaph/memorial plaque, the canopy/christening ceiling, two portraits of A.C Krog and F.C. Krog, the chandelier from 1708, a bread plate (1791/1841), an altar book (1783), two portraits in oval gilded decorative frames, the chandelier from the Middle Ages, the cabinet in the sacristy, and the baptismal dish were assessed to have weak symptoms and condition class 1. A candlestick and some other objects were not examined due to time constraints.

Emneord Kirkekunst, kirkeinventar, tilstandsregistrering, inn klima, konservering
Keywords Ecclesiastical art, church inventory, condition survey, indoor climate, conservation

Avdelingsleder
Kjersti Marie Ellewsen

Innholdsfortegnelse

1	Prosjektopplysninger	7
2	Bakgrunn og formål	7
3	Sammendrag av tilstandsregistreringen i Drangedal kirke i 2023.....	7
4	Metode.....	8
5	Definisjoner.....	9
6	Beskrivelse, tilstand og risiko på utvalgte objekter i Drangedal kirke.....	11
6.1	Kunst/inventar med tilstandsgrad 2	11
6.2	Kunst/inventar med tilstandsgrad 1	16
6.3	Kunst/inventar med ukjent tilstandsgrad (TG9)	29
7	Inneklima og oppvarming	29
7.1	Merknader under befaring	30
7.2	Inneklima i den målte perioden, 2023	30
8	Ytterligere anbefalinger	31

1 Prosjektopplysninger

Kirke:	Drangedal kirke, Drangedal kommune, Vestfold og Telemark.
Kulturminne ID:	84034-02.
Kirketype:	Tre, oppført 1775.
Vernestatus:	Listeført kirke.
Bruksfrekvens:	13–15 ganger per. måned. Kirka blir varmet opp til øvinger, men øving legges i forkant og etterkant av andre aktiviteter i kirka, når det er mulig.
Strøm i kirken:	Ja.
Oppvarming:	Ja. Grunnvarme i: kirkerom og dåpssakristi, 4°C, i våpenhus: 5°C, og i sakristi: 20°C. Brukstemperatur er 20°C.
Belysning:	Elektrisk belysning.
Klimaregistrering:	Ja, smarthusssystem logger ved orgelet. Tidsbegrenset klimalogger plassert bak altertavle og satt til å starte logging 15.5.2023 i regi NIKU og avlest under befaringsdato 27.9.2023. Neste avlesing bør gjøres etter 13 måneder med logging, etter 16.6.2024.
Solskjerming:	Ja, på vinduene på sørsiden av bygningen.
Avfukter/befukter:	Nei.
Befarings dato og værforhold:	27.9.2023. Vekslende, solskinn.
Registratører:	Nina Kjølseth Jernæs, Lena Stoveland og Elisabeth Andersen (NIKU), Henrik Smith (Riksantikvaren) og Hanne Moltubakk Kempton (KA).
Rapport:	22.12.2023-4.1.2024.
Foto:	Henrik Smith (Riksantikvaren), Nina Kjølseth Jernæs (NIKU) og Hanne Moltubakk Kempton (KA).
Prosjekt(er):	Tilstandsregistrering av kunst og inventar i kirker 2023. Inneklima og risikovurdering i forbindelse med tilstandsregistrering 2023.

2 Bakgrunn og formål

Tilstandsregistreringene er gjennomført i samarbeid med Riksantikvaren, og med nasjonale midler fra Klima- og miljødepartementet (KLD). Formålet er å vurdere og registrere tilstand og oppbevaringsforhold på et utvalg eldre og verdifull veggfast og flyttbar kunst og inventar, heretter omtalt som 'objekter' dersom annet ikke er spesifisert. Tilstandsregistreringsarbeidet skal brukes til å planlegge sikring, konserveringsbehandling og forebyggende tiltak for kunst og inventar i kirkene. Objektene som tilstandsregistreres i hver kirke har blitt valgt ut hovedsakelig på bakgrunn av deres alder. Kunst og inventar fra middelalderen og før 1650 blir hovedprioritet i utvelgelsen, mens kunst og inventar opp til 1799 også kan bli valgt ut. Kun i noen få tilfeller blir kunst og inventar fra 1800-tallet registrert. Det ble gjennomført tilstandsregistrering av kunst og inventar i Drangedal kirke i september 2023. I tillegg til å vurdere tilstand på utvalgte objekter, var det i 2023 et større fokus på inneklima og å vurdere mulige skadeårsaker, oppbevaringsforhold og risiko for nye skader sammenlignet med tidligere registreringsår.

3 Sammendrag av tilstandsregistreringen i Drangedal kirke i 2023

Tilstanden til kunst og inventar beskrives overordnet med tilstandsgrad TG0 til TG3, hvorav tilstandsgrad TG3 er dårligst (se definisjoner i eget avsnitt). I hvilken grad det anbefalte tiltak haster å

få gjennomført uttrykkes som konsekvensgrad KG0 til KG3, hvorav KG3 krever umiddelbare tiltak for å forhindre nye tap og skader. Vurdering av konsekvensgrad baserer seg på både tilstandsregistreringen og risikovurderingen.

Kirkekunst og inventar med tilstandsgrad 2

- Den seksarmede lysekronen fra 1700-tallet, prestetavlen (1780), messehakelen, en bibel (1633), og kalken (1791) har noe ustabil tilstand og bør behandles på kort sikt (KG2, innen 2 år).

Kirkekunst og inventar med tilstandsgrad 1

- Epitafiet/minnetavlen har svake symptomer med behov for strakstiltak umiddelbart (KG3, innen et år).
- Baldakinen/dåpshimlingen, portrettene av presten A.C. Krog og hans første kone F.C. Krog, en lysekrone (1708) en disk (1791/1841), og en alterbok (1783) har svake symptomer og bør behandles på middels lang sikt (KG1, innen 5 år).
- To portretter i ovale gullrammer, lysekronen fra middelalderen, skapet i sakristiet og dåpsfatet har svake symptomer med behov for tiltak på lang sikt (KG0).

Kirkekunst og inventar med tilstandsgrad 9 – ukjent

- En lysestake og enkelte andre objekt ble ikke undersøkt på grunn av tidsbegrensninger og bør tilstandsregistreres på middels lang sikt (KG1, innen 5 år).

4 Metode

I forkant av befaringen ble det laget en oversikt over veggfast og flyttbar kunst og inventar i kirken med beskrivelse og sannsynlig datering. Informasjon om oppvarming og bruksrutiner ble innhentet gjennom et spørreskjema besvart av kirkens representanter. NIKU sendte en klimalogger av typen Tiny Tag Plus 2 (TGP-4500) til kirken, som ble plassert ak altertavlen i koret. Klimaloggeren ble programmert til å starte målingene den 15.5.2023 og til å logge lufttemperatur (T °C), relativ luftfuktighet (% RF) og duggpunktstemperatur (T °C), en gang i timen. I forbindelse med befaringen i september 2023 ble klimaloggeren avlest. Det ble gjort enkelte punktmålinger av relativ luftfuktighet, temperatur og lysstyrke (Lux) med en Elsec 765 Environmental Monitor.

Tilstanden ble undersøkt visuelt og registrert på stedet. Registreringsmetodikken har utgangspunkt i standard NS-EN 16096:2012 – *Bevaring av kulturminner – Tilstandsanalyse av fredete og verneverdige bygninger*, tilpasset fast og flyttbar kunst og inventar og konserveringsterminologi (se definisjoner i eget avsnitt). Registreringen ble gjort med utgangspunkt i et forhåndsdefinert skjema, der følgende data ble innsamlet:

- Beskrivelse (dekor)*
- Plassering (fritekst)
- Hovedmaterialer (liste)*
- Datering*
- Mål*
- Behandlingshistorikk (fritekst)
- Tilgjengelighet ved befaring (fritekst)
- Bevaringsgrad/Integritet: hvor mye av de opprinnelige materialene er bevart, samt omfang og kvalitet av tilføyinger (fritekst)*
- Tilstandsbeskrivelse (fritekst)*
- Tilstandsgrad, jf. Norsk standard NS-EN 16096:2012*
- Risikovurdering: mulig(e) skadeårsak(er) (liste og valg av inntil 3 stk.) og risiko for nye skader (fritekst)*

- Anmerkning/Andre forhold (fritekst)*
- Type tiltak (liste jf. Askeladden)*
- Tiltakstype (liste: omdefinert fra Tiltaksklasse jf. Norsk standard NS-EN 16096:2012: Tilstandsregistrering; ingen nødvendige tiltak; mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering; moderate inngrep/tiltak og/eller ytterligere undersøkelser; store inngrep/tiltak basert på diagnose.
- Tiltaksbeskrivelse, anbefalte tiltak (fritekst)*
- Konsekvensgrad, jf. Norsk standard NS-EN 16096:2012*
- Anbefaling andre tiltak
- Undersøkt av hvem
- Dato for tilstandsregistrering

Dataene merket med '**' er, utover at de inngår i denne rapporten, også registrert i Riksantikvarens datasystem, *Askeladden*. Dataene fra registreringene legges inn i Askeladden, mens denne rapporten er et sammendrag av registreringene som er utført.

Alle foto som er gjengitt i rapporten lagres i Riksantikvarens bildedatabase, *Fotostation*.

5 Definisjoner

Objekt: beskriver kulturarven, både den stedfaste og flyttbare (jf. NS-EN 15898:2011).¹

Bevaringsgrad/ Integritet:

Integritet: Grad av et objekts fysiske eller konseptuelle helhet (jf. NS-EN 15898:2011)

Hvor mye av det opprinnelige objektet er bevart i forhold til sin antatte opprinnelig utstrekning (dersom man vet det), strukturelt og materielt i forhold til det bevarte og synlige fragmentet, i sitt opprinnelige fargeuttrykk (fargeendringer), samt omfang og kvalitet av sekundære tilføyinger.

For den strukturelle bevaringsgraden brukes uttrykk som «meget fragmentert bevart / fragmentert bevart / middels godt bevart / godt bevart».

Tilstand: Fysisk status for et objekt på et gitt tidspunkt (jf. NS-EN 16096:2012). Tilstanden knyttes til det bevarte og restaurerte objektet, dvs. inkludert suppleringer og retusjer.

Tilstandsgrad iht. NS-EN 16096:2012: «Tilstandsgradering skal baseres på en samlet vurdering av alle relevante symptomer».

TG0 – Ingen symptomer

TG1 – Svake symptomer

TG2 – Vesentlige symptomer

TG3 – Kraftige eller alvorlige symptomer

I tillegg bruker Riksantikvaren TG9 for registreringer i Askeladden. TG9 betyr 'Ukjent tilstand', i tilfeller der objektet ikke var tilgjengelig under befaringen (Schonhowd 2021).²

Risikovurdering: «mulig(e) årsak(er) til og utløsende faktor(er) for den registrerte tilstanden» (NS-EN 16096:2012). «Identifisering, analyse og vurdering av trusler som kan endre betydning, og sannsynlighet for at de kan inntreffe» (NS-EN 15898:2011).

¹ NS-EN 15898:2011 – Bevaring av kulturminner – Sentrale, generelle termer og definisjoner. European Committee for Standardization.

² Schonhowd, I. 2021. Tilstanden på kunst og interiør i norske kirker. En oppsummering etter 20 år med tilstandsregistreringer. *NIKU Oppdragsrapport 153/2021*. Oslo, NIKU.

Mulige skadeårsaker og nedbrytningsfaktorer med utgangspunkt i Canadian Conservation Institutes (Michalski 1990)³ rammeverk for konservering av kulturarv og noe omformulert:

- Håndtering eller ugunstige oppbevaringsforhold
- Iboende nedbryting (nedbrytning i materialene som ikke skyldes en ytre faktor)
- Katastrofal hendelser (vandalisme, brann, vann)
- Lys og stråling (falming, gulning, skjørhet)
- Ugunstig luftfuktighet og temperatur
- Skadedyr og mikrobiologisk nedbryting
- Smuss, støv, forurensing
- Ustabile uoriginale materialer eller eldre restaurering

Konsekvensgrad iht. Norsk standard NS-EN 16096:2012.

I hvilken grad er det viktig rask å få gjennomført anbefalte tiltak fra risikovurderingen. Behandling bør gjøres:

- KG0 – På lang sikt
- KG1 – På middels lang sikt (innen 5 år)⁴
- KG2 – På kort sikt (innen 2 år)
- KG3 – Strakstiltak (umiddelbart og innen et år)

Forebyggende konservering: Tiltak og aktiviteter for å unngå eller begrense fremtidig skade, nedbrytning og tap, og følgelig behovet for direkte inngrep (jf. NS-EN 15898:2011).

Anbefalte tiltak

Konkrete, anbefalte tiltak beskrives i fritekst. I tillegg gis det en mer overordnet tiltakstype, omdefinert fra tiltaksklassene i Norsk standard NS-EN 16096:2012:

- Tilstandsregistrering (i tilfelle TG9)
- Ingen nødvendige tiltak
- Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering,
- Moderate inngrep/tiltak og/eller ytterligere undersøkelser
- Store inngrep/tiltak basert på diagnose.

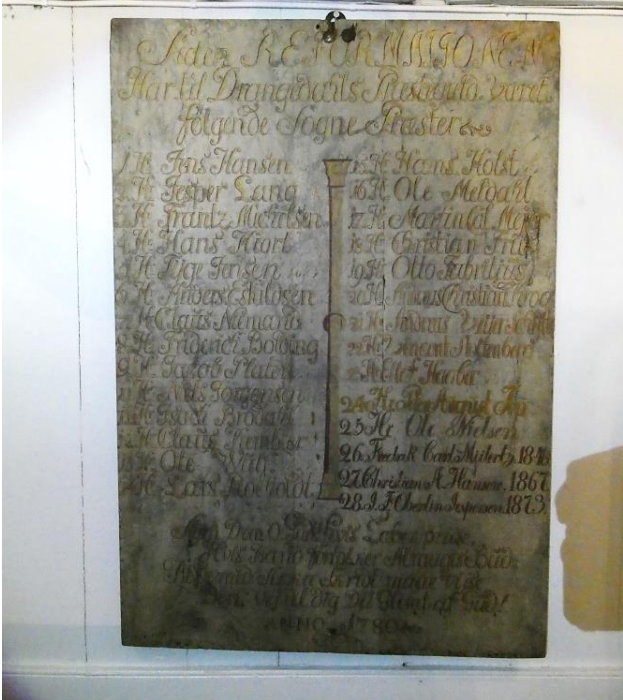
³ Michalski, S. 1990. An Overall Framework for Preventive Conservation and Remedial Conservation. *ICOM-CC 9th Triennial Meeting Preprints*. Dresden, 26–31 August 1990, red. K. Grimstad, 589–591. Paris, International Council of Museums.

⁴ Tidsperspektivet er veiledende, og angitt av NIKU.

6 Beskrivelse, tilstand og risiko på utvalgte objekter i Drangedal kirke

6.1 Kunst/inventar med tilstandsgrad 2

Objekt	-Lysekrone
Beskrivelse	Lysekrone. Seks-armet lysekrone i messing. Gitt av Åsulf Henneseid. Elektriske lys fra 1921. Tohodet figur på toppen. Anheng i trepass.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	
Datering	Ca 1700, 1700-tallet.
Hovedmateriale	-Messing.
Beskrivelse materialer	Messing.
Plassering	Midt i skipet.
Mål	H: 53 cm, Ø 62 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Tilgjengelig fra trappestige.
Bevaringsgrad/integritet	Middels godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Figur mangler to elementer (armer eller vinger). Mellom hver lysarm henger et dekorelement. En av dekorelementene har brudd i toppen, og det mangler noe. På undersiden av en av lysarmene har en detalj brukket av og det mangler en detalj. EI-ledninger er brukket og i dårlig stand. Tretthetsbrudd i ledningsmaterialene.
Tilstandsgrad	TG2 – Vesentlige symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Ustabile uoriginale materialer etter eldre restaurering.
Risiko for nye skader	EI-ledninger er brukket og i dårlig stand. Opphenget ser greit ut.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Moderate tiltak og/eller ytterligere undersøkelser.
Tiltaksbeskrivelse	Utbedring av elektriske ledninger.
Konsekvensgrad	KG2 – På kort sikt, innen 2 år.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Maleri
Beskrivelse	Prestetavle. Liste over sogneprester i Drangedal fra reformasjonen til 1780. Presten A. C. Krog fikk det laget. Flere prester ført på senere, fram til 1873. Bakgrunnen er marmorert. Består av to paneler.
Foto: N.K.Jernæs, NIKU	
Datering	1780, 1700 tallet, fjerde kvartal.
Hovedmateriale	-Oljemaling på tre.
Beskrivelse materialer	To trestykker/paneler føyd sammen. Gul maling på skriften, ikke gull. Rød grundering.
Plassering	Nordvegg i nordligere korsarm. Over sidefløygalleriet.
Mål	H: 105 cm, B: 73 cm, D: 4cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Tilgjengelig fra trappestige.
Bevaringsgrad/integritet	Godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Marmorering og årstall fremstår falmet. Rester av årstall tilhørende hvert navn er falmet. En del løs maling, særlig i nedre del. Guldfargen er også falmet. Lysbleket. Avskallinger og oppskallinger. Mest avskallinger ned til treverk, noe ned til grunderingen.
Tilstandsgrad	TG2 – Vesentlige symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lys og stråling. 2. Ugunstig luftfuktighet og temperatur. 3. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold.
Risiko for nye skader	Risiko for å komme borti tavlen. Den henger kort over gulvet (53 cm over gulvet), nær oppbevaring av kulekrybbe og annet. Opphenget ser greit ut, på kraftig skruer. Noe risiko for ytterligere falming.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Moderate tiltak og/eller ytterligere undersøkelser.
Tiltaksbeskrivelse	Festing av løs maling. Vurder å henge maleriet et annet sted i kirken, høyere oppe på veggen og skjermet for naturlig lys.
Konsekvensgrad	KG2 – På kort sikt, innen 2 år.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Messehaket
Beskrivelse	Messehaket i rød silkebrokade, kantet med gullbånd. Kors i hvit silke kantet med gullbånd, på ryggen. Under dette er følgende initialer og årstall påsydde med gullbånd: "E.M.R - A.C.K. 1774". Messehakelen er buet foran og bak og har hempe i halslinning. Sort og litt grovt, sekundært fôr.
Foto: H.M. Kempton, KA.	
Datering	1774, 1700 tallet, fjerde kvartal.
Hovedmateriale	-Tekstil.
Beskrivelse materialer	Silkebrokade, silkedamask. Gullbånd.
Plassering	I skap.
Mål	H: 107 cm x B: 91 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befarig	Tilgjengelig.
Bevaringsgrad/integritet	Ingen informasjon.
Tilstandsbeskrivelse	Alle deler er på plass og den vil være stabil så lenge den ikke er i bruk. Den er mørknet og skitten. Øvre og bedre del er preget av slitasje både på gullbånd og brokade. Den henger på en bred spesialhenger, men det er ganske trangt i skapet der den er oppbevart.
Tilstandsgrad	TG2 – Vesentlige symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold. 2. Smuss, støv, forurensing.
Risiko for nye skader	Skadene skyldes antakelig bruk og slitasje og oppbevaringsforhold.

Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering.
Tiltaksbeskrivelse	Rens av tekstilkonservator og bedre oppbevaring. Håndter med varsomhet.
Konsekvensgrad	KG2 – På kort sikt, innen 2 år.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Bibel
Beskrivelse	Christian IV bibel. Trykket i København i 1633. Permer av lærinnbundet tre. To lukkemekanismer bestående av lærreimer og spenner av metall. Permene er preget med kongekroner, border og blomsterdekor. Rygg dekorert med kongemonogram, tittel og dekor i gull. Dekorert papir på innsiden av bokbindet. Ingen innstikk eller kolofon. Kobberstikk på de første sidene.
Foto: H.M. Kempton, KA.	
Foto: E. Andersen, NIKU.	
Datering	1633. 1600-tallet.
Hovedmateriale	-Papir og andre materialer.
Beskrivelse materialer	Ingen informasjon.
Plassering	I safe under alteret.
Mål	Mål: H: 33 cm, B: 12 cm, D: 4 cm
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befarig	Tilgjengelig.
Bevaringsgrad/integritet	Ingen informasjon.
Tilstandsbeskrivelse	Bokblokka har noen gamle fuktskader, men har ellers god tilstand.

	Lærremmene (lukkemekanismene) er svært løse og skjøre. En av festeknappene i metall mangler. Ellers er det en del slitasje langs ytterkantene av bokbindet.
Tilstandsgrad	TG2 – Vesentlige symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold.
Risiko for nye skader	Bibelen er utsatt for skade når den tas inn og ut av safen.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Moderate tiltak og/eller ytterligere undersøkelser.
Tiltaksbeskrivelse	Behandles av papirkonservator / bokbinder.
Konsekvensgrad	KG2 – På kort sikt, innen 2 år.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.
Annet	Vi kjenner til ca. 60 eksemplarer av Chr IVs bibel i Norge, av de 2000 som ble trykket opprinnelig.

Objekt	-Kalk
Beskrivelse	Fot med laurbærkrans-dekor. Siselert dekor i nedre del av cupa. Sekundær hellelut. Langs opprinnelig øvre kant er følgende inskripsjon gravert "Omgjort af Knud Tygesen Naas og Anne Andersdatter Naas 1791". Sølvstempel "JB" ? (ikke leselig).
Foto: Hanne Moltubakk Kempton, KA	
Datering	1791
Hovedmateriale	Sølv.
Beskrivelse materialer	Ingen informasjon.
Plassering	I safe.
Mål	H: 21 cm, Ø: fot 12 cm, Ø cupa: 12 cm.

Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Tilgjengelig.
Bevaringsgrad/integritet	Godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Skaftet er litt løst i festet til fot. Sprekkdannelse i bunn av cupa, men denne ser ikke ut til å være gjennomgående. Ellers god stand. Oppbevares i safe uten pose eller annen beskyttelse.
Tilstandsgrad	TG2 – Vesentlige symptomer
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold.
Risiko for nye skader	Løs cupa kan ha med oppbevaringsforhold å gjøre og kan forverres ved håndtering og oppbevaring som ikke er skånsom nok.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering
Tiltaksbeskrivelse	Forgylt sølv bør ikke pusses med konvensjonelle sølvpuss-midler. Bør pakkes inn i syrefritt papir, en bomullspose eller lignende. Veiledning bør gis av konservator.
Konsekvensgrad	KG2 – På kort sikt, innen 2 år
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

6.2 Kunst/inventar med tilstandsgrad 1

Objekt	-Epitafium
Beskrivelse	Minnetavle/epitafium. Portalformet minnetavle over A.C.Krogs første kone Friderica Christiane Krog født Hempel. Minnetekst i budefeltet rammet inn av to bautasteiner med hodeskaller og timeglass, som ender i en blomsterranke toppet med en urne.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	
Datering	1773, 1700-talls.
Hovedmateriale	-Oljemaling på tre.
Beskrivelse materialer	Gulmaling, bronsemaling og sølvmaling. Skriftefeltet er malt på et emne, ingen skjøter.

Plassering	Sydligere korsarm, på vestvegg.
Mål	H: 138 cm, B: 97 cm, D: 7 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Delvis tilgjengelig med trappestige.
Bevaringsgrad/integritet	Godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Hovedfeltet som er ett panel, har en vertikal sprekk i nedre halvdel, som måler 24 cm lang. Noen brune flekker i øvre halvdel, uvisst hvilket materiale. Opphenget består av tre nye spiker i vegg, der spikerhodene er synlig på forsiden. Spikerne siger.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Iboende nedbryting.
Risiko for nye skader	Opphenget representerer en høy risiko. Spikerne siger og epitafiet er i ferd med å skli av spikerhodene. Dette er eneste festeanordning.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering
Tiltaksbeskrivelse	Utbedring av opphenget haster.
Konsekvensgrad	KG3 – Strakstiltak, umiddelbart og innen et år.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Dåpshimling
Beskrivelse	Dåpshimling/døpefontsbaldakin. Åttekantet med utskårede figurer av Jesu dåp på toppen, omringet av åtte apostler. Rundt sidene er apostelens navn malt i fyllingene. Dåpsdue både på toppen av, og under himlingen.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	
Datering	1642?, 1600-tallet.
Hovedmateriale	-Oljemaling på tre.
Beskrivelse materialer	Forgylling og oljemaling. Ikke grundering.
Plassering	På sydvestige del i koret.
Mål	H: 101 cm inkludert første ankerpunkt. Ø: 68 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Mesteparten tilgjengelig fra trappestige. Øverste del ikke tilgjengelig.
Bevaringsgrad/integritet	Godt bevart. Sekundære (1700-talls) akantusdekor.

Tilstandsbeskrivelse	Noen få løse malingsflak. Litt oppsprekking og krakelering på de nedre navnefeltene. Noe fargetap ned til treverket. Fargene er bleket. Johannes mangler sin høyre arm. Litt støv. Noen fingertupper mangler. Litt av skjegget på Paulus, og noen fingre på Jacobus mangler. Mathias mangler finger. Deler av Tomas sin attributt mangler også. I øvre Akanthusrad mangler toppen. Det er en del treverk som er limt sammen. Noe fuktrenn på Jesus hode og ned, trolig eldre skade. Tørkekrakeleringer på skrift, ikke alderskrakeleringer. Noe støv og smuss.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Ugunstig luftfuktighet og temperatur. 2. Lys og stråling. 3. Smuss, støv, forurensing.
Risiko for nye skader	Mulig tørkeskader eller løs maling som følge av variasjoner i luftfuktighet og temperatur. Ser ut som om det er noe mer skader mot vinduet og lyset. Men det er skjerming på vinduene i dag. Spotmålinger: Lux: 334, 443, 350, med solskjerming på solskinnsdag.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering
Tiltaksbeskrivelse	Festing av løs maling av malerikonserverator. Tilstanden bør holdes under oppsyn.
Konsekvensgrad	KG1 – På middels lang sikt, innen 5 år.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Maleri
Beskrivelse	Presteportrett. Andreas Christian Krog. Signert Poulsen 1775. Signert nedre høyre hjørne. Og et skriffelt i øvre høyre hjørne.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	
Datering	1700-tall, 1700-tallet.
Hovedmateriale	-Oljemaling på lerret.

Beskrivelse materialer	Ikke kileramme, blindrammen uten utkilingsmulighet. Rød grundering.
Plassering	Venstre side av sydvegg i sydlige korsarm.
Mål	H: 88 cm, B: 80 cm, D: 5cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Delvis tilgjengelig fra trappestige.
Bevaringsgrad/integritet	Godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Overrenset, særlig i mørke områder i nedre høyre del. Noe gulnet ferniss. Rester av eldre ferniss på karnasjonen. Noe løs maling på pynterammen. Hjørnene på pynterammen dras fra hverandre, skjøtene har dårlig heft. Overflaten er noe krakelert, særlig i vertikale linjer og det er noen krympeskader.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Ustabile uoriginale materialer eller eldre restaurering. 2. Ugunstig luftfuktighet og temperatur. 3. Iboende nedbryting.
Risiko for nye skader	Opphenget ser greit ut. En snor på en vinkelkrok. Maleriet henger ved et vindu, men ikke i direkte sollys. Henger litt lavere enn det andre portrettet. Noe risiko for tyveri.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering.
Tiltaksbeskrivelse	Konsolidere løs maling på ramme og retusjere.
Konsekvensgrad	KG1 – På middels lang sikt, innen 5 år.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Maleri
Beskrivelse	Portrett av A.C.Krogs første kone Friderica Christiane Krog født Hempel i 1756 i København. Maleriet er ikke signert. Maleriet er en gave fra Gisela og Henning Thorsdalen til Drangedal kirkes jubileum i år 2000. 1800-talls ramme med bronsemaling.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	

Datering	1834, 1800 tallet, andre kvartal.
Hovedmateriale	-Oljemaling på lerret.
Beskrivelse materialer	1800-talls ramme med bronsemaling..
Plassering	Høyre side på sørveggen på sydlige korsarm..
Mål	H: 77 cm, B: 64 cm, D: 5 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Delvis tilgjengelig fra trappestige.
Bevaringsgrad/integritet	Middels godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Avskallinger i pynterammes øverste del, og løs maling rundt avskallinger. Ellers god tilstand. Opphenget virker greit, det henger med vaiere på en vinkelkrok. Avtrykk av blindrammen i lerretet. Vurdere ny oppspenning.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Ustabile uoriginale materialer eller eldre restaurering. 2. Lys og stråling.
Risiko for nye skader	Henger nokså høyt oppe fra benkene, men noe tyveriutsatt.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering.
Tiltaksbeskrivelse	Festing av løs maling.
Konsekvensgrad	KG1 – På middels lang sikt, innen 5 år
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Lysekrone
Beskrivelse	Lysekrone i messing med 14 armer i to høyder. Ørn på toppen og en kule i bunn, inngravert: «Halvor Halvorsen Solberg, Gjertrud Olsdatter. Anno 1708. Den 1. januari». Elektriske ledninger.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	
Datering	1708, 1700 tallet, første kvartal.
Hovedmateriale	-Messing.
Beskrivelse materialer	Messing.
Plassering	Bak i skipet.
Mål	H: 60 cm, Ø: 56 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Delvis tilgjengelig fra trappestige.

Bevaringsgrad/integritet	Middels godt bevart. Flere av lysholderne er byttet ut. det er boret hull i alle lysholderne. Ledninger ligger ellers montert utenpå og ikke veldig pent gjort.
Tilstandsbeskrivelse	Lysarmene har blitt belastet ved montering av lys fra gammelt av, så både lysholdere og mansjetter står skjevt på flere. Av dekorelementer mellom lysarmene så er det to stykker som mangler. Flere av lysholderene er også bøyd utover. Dekorelementene mellom de to etasjene er borte. Det er gjort noen utskiftninger i lysholderne. Rester av teip eller klistrelapp. Rester av pussemiddel på fuglen.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Ustabile uoriginale materialer eller eldre restaurering. 2. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold.
Risiko for nye skader	Henger greit.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Ingen nødvendige tiltak / Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering.
Tiltaksbeskrivelse	Kan med fordel gjøre en penere jobb med det elektriske arbeidet. Likevel er det i god stand og ikke noe umiddelbart behov for utskiftning.
Konsekvensgrad	KG1 – På middels lang sikt, innen 5 år.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Disk
Beskrivelse	Ovalt, opphøyet sølvfat med riflet kant, lav stett og dyp skål. Gitt til kirken i 1791 i følge jubileumsbok, men er stemplet "1841". Har ytterligere to stempler: "18 1/4" og et som ikke er leselig.
Foto: Hanne Moltubakk Kempton, KA	

Foto: Hanne Moltubakk Kempton, KA	
Datering	1791/1841.
Hovedmateriale	Sølv.
Beskrivelse materialer	Bearbeidet sølv.
Plassering	I safe.
Mål	Ø: 15.5 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Tilgjengelig.
Bevaringsgrad/integritet	Godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Liten bulk i nedre del av skål. Overflaten bærer preg av pusseskader, i tillegg er det noen grønne flekker på utsiden av skålen. Ellers god stand. Oppbevares i safe uten pose eller annen beskyttelse.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold.
Risiko for nye skader	Det er mulig at den pusses for hyppig og med uegnet pussemiddel. Bulk kan skyldes oppbevaring i safe uten pose eller annen beskyttelse.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering.
Tiltaksbeskrivelse	Forgylt sølv bør ikke pusses med konvensjonelle sølvpudding-midler. Bør pakkes inn i syrefritt papir, en bomullspose eller lignende. Eier bør få veiledning av konservator.
Konsekvensgrad	KG1 – På middels lang sikt, innen 5 år
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei

Objekt	-Bok
Beskrivelse	Hans Baggers alterbog. Trykket i København 1783, kom til kirken i 1786. Håndskrift på friblad med informasjon om når kirken fikk boka. Bakerst er det håndskrevne lister over forordninger.
Foto	
Datering	1783, 1700-tallet.
Hovedmateriale	Papir og andre materialer.
Beskrivelse materialer	Sort lærinnbundet perm med gullborder. Forsnittet er gullforgylt.
Plassering	I safe.
Mål	Mål: H: 33 cm, L: 12 cm, B: 4 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Tilgjengelig.
Bevaringsgrad/integritet	Ingen informasjon.
Tilstandsbeskrivelse	Permen er i god stand, mulig den er sekundær. De første håndskrevne sidene er skjoldete, men intakte. Noe slitasje på forsnitt (ytterkant av bladene). Skapemerker i læret.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold.
Risiko for nye skader	Boka er preget av normal slitasje.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Mindre tiltak, overvåking og/eller forebyggende konservering.
Tiltaksbeskrivelse	Bør håndteres skånsomt. Overvåk tilstand.
Konsekvensgrad	KG1 – På middels lang sikt, innen 5 år
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Maleri
Beskrivelse	Presteportrett av Andreas Weier Schytte som var prest i Drangedal 1788–1810. Oval forgylt pynteramme med blomsterornamentikk. Gave til Drangedal kirke fra arvingene etter Kari og Olav Nordheim i 1957.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	
Datering	1700-tallet.
Hovedmateriale	-Oljemaling på lerret.
Beskrivelse materialer	Oljemaling. Ser ikke hvilken grundering det er.
Plassering	Nordvegg i nordligere korsarm. Over sidefløygalleriet.
Mål	H: 110 cm, B: 95 cm: D: 10 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Delvis tilgjengelig fra trappestige.
Bevaringsgrad/integritet	Middels godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Ingen løs maling. Litt støvete. Ujevn overflate, med mangler og eldre retusjer. Noe blakking på nedre del. Noe malingsutfall på karnasjonen på hånden.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Ustabile uoriginale materialer eller eldre restaurering. 2. Smuss, støv, forurensing.
Risiko for nye skader	Liten risiko.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Ingen nødvendige tiltak.
Tiltaksbeskrivelse	Vurdere fernissrens.
Konsekvensgrad	KG0 – På lang sikt.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Maleri
Beskrivelse	Portrett av prestekonen Birgitte Rosing Winter Schytte. Oval forgylt pynteramme med blomsterornamentikk. Gave til Drangedal kirke fra arvingene etter Kari og Olav Nordheim i 1957.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	
Datering	1700-tallet.
Hovedmateriale	-Oljemaling på lerret.
Beskrivelse materialer	Oljemaling. Ser ikke hvilken grundering det er.
Plassering	Nordvegg i nordligere korsarm. Over sidefløygalleriet.
Mål	H: 110 cm, B: 95 cm, D: 10 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Delvis tilgjengelig fra trappestige.
Bevaringsgrad/integritet	Middels godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Ingen løs maling. Litt støvete. Ujevn overflate, med mangler og eldre retusjer.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Ustabile uoriginale materialer eller eldre restaurering. 2. Smuss, støv, forurensing.
Risiko for nye skader	Liten risiko.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Ingen nødvendige tiltak,
Tiltaksbeskrivelse	Vurdere fernissrens.
Konsekvensgrad	KG0 – På lang sikt.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Lysekroner
Beskrivelse	Lysekroner. Gotisk lysekroner med seks armer (to sekundære). Firpassdekor på armer (1400-tall?) og en fugl øverst på stammen. Levende lys.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	
Datering	MA/senere, 1400-tall?
Hovedmateriale	-Messing.
Beskrivelse materialer	Ingen informasjon.
Plassering	Tverrbjelke mellom kor og skip.
Mål	H: 52 cm. Ø: 51 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Delvis tilgjengelig fra trappestige.
Bevaringsgrad/integritet	Godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Fuglen mangler en vinge. Noen rester av pussemiddel.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold.
Risiko for nye skader	Opphenget ser greit ut.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Ingen nødvendige tiltak.
Tiltaksbeskrivelse	/.
Konsekvensgrad	KG0 – På lang sikt.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Skap
Beskrivelse	Skap antagelig til oppbevaring av messeklær og liturgisk utstyr. På dørens to fyllinger er det malt et nattverdsbord og Aron. Øverst står det malt: «Hellek Strømme Anno MDCXL». På siden står det: «Renouret Anno 1712». Akantusdekor på sidene som er fra restaureringen. Marmoret rundt billeddelene. En pilaster på hver side av billedfeltene. Nøkkellåsen er gjenbrukt fra et annet skap, trolig endret på 1700-tallet.
Foto: H. Smith, Riksantikvaren	
Datering	1640, 1600-tallet, andre kvartal.
Hovedmateriale	-Oljemaling på tre.
Beskrivelse materialer	Mørk blå vask under, blå grundering.
Plassering	Sakristi. Andre etasje, våpenhus.
Mål	H: 157 cm, B: 89 cm, D: 45 cm.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Tilgjengelig uten hjelpemidler
Bevaringsgrad/integritet	Middels godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Bruksslitasje og/eller mekaniske skader. Slitt ned til bunnlag og treverk flere steder. Noe bortfall av maling på kalken. Mulig senere ferniss som har mørknet. Flekkete overflate. Dørhengslene mangler noen festepunkter. Høyre pilasterkapitel er litt løst. Overordnet stabil tilstand. Skrapemerker på malingen, trolig av nyere dato, på høyre pilasterbase.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.

Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold.
Risiko for nye skader	Risiko for slitasje og slagskader fra å bære ting forbi. Den er trolig ikke i bruk, så liten risiko på hengsler. Spotmålinger: RH: 58.1%, 60.0%, 59.5%, Temperatur: 21.2 °C, 20.7°C. Lysmålinger: 141, 148, 183 Lux.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Moderate tiltak og/eller ytterligere undersøkelser.
Tiltaksbeskrivelse	Fernissrens av konservator, men mer undersøkelser kreves.
Konsekvensgrad	KG0 – På lang sikt.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

Objekt	-Dåpsfat
Beskrivelse	Gitt av sorenskriver i Bamble, Herman Thomissen og hustru Dorte Pedersdatter, den 1. oktober 1663. Inskripsjon med datering på brem.
Foto: N.K. Jernæs, NIKU.	
Datering	1663, 1600 tallet, tredje kvartal.
Hovedmateriale	Messing.
Beskrivelse materialer	Ingen informasjon.
Plassering	I døpefont i kor
Mål	Ingen informasjon.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Tilgjengelig uten hjelpemidler
Bevaringsgrad/integritet	Godt bevart.
Tilstandsbeskrivelse	Få skader, helt gods.
Tilstandsgrad	TG1 – Svake symptomer.
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	1. Håndtering eller ugunstig oppbevarings-/utstillingsforhold.
Risiko for nye skader	Liten risiko for nye skader ved riktig håndtering
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Ingen nødvendige tiltak.
Tiltaksbeskrivelse	Unngå unødvendig håndtering.
Konsekvensgrad	KG0 – På lang sikt.
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

6.3 Kunst/inventar med ukjent tilstandsgrad 9 – ukjent

Objekt	-Lysestake
Beskrivelse	Alterstake/lysestake. Barokk kåpestake (vanlig 1650-1750). Inskripsjon " Gjeve til Drangedal kyrkje av Lars V. Oseid 1930. Har tilhørt Omland kirke.
Foto	Ingen informasjon.
Datering	1600/1700-tallet.
Hovedmateriale	Messing.
Beskrivelse materialer	Messing.
Plassering	På alteret.
Mål	Ingen informasjon.
Tilstandsregistrering	
Tilgjengelighet ved befaring	Tilgjengelig, men ikke prioritert på grunn av tidsbegrensning.
Bevaringsgrad/integritet	Ingen informasjon.
Tilstandsbeskrivelse	Ingen informasjon.
Tilstandsgrad	TG9 – Ingen informasjon
Risikovurdering	
Mulig(e) skadeårsak(er)	Ingen informasjon.
Risiko for nye skader	Ingen informasjon.
Anbefalte tiltak	
Tiltakstype	Tilstandsregistrering (ved TG9).
Tiltaksbeskrivelse	Ingen informasjon.
Konsekvensgrad	KG1 – På middels lang sikt, innen 5 år
Behov for stillas/ plattform for anbefalte tiltak	Nei.

7 Inneklima og oppvarming

Kirken varmes opp med rørovner plassert på gulvet under sittebenkene.⁵ Disse er av typen Elektra 6403, som ble produsert i 1961. I kirkerommet er det 19 rørovner og i våpenhuset er det 2 rørovner. Rørovner ble installert rundt 1962–63. Det er 1 stk. Glamox panelovner i hver av sakristiene. Glamox panelovnene ble installert mellom 2004–10. I 2013 ble det installert et Sensio smarthusssystem som brukes til varmestyring av kirken og styring av utvendig flombelysning. Kirken samarbeider med servicetekniker i Laugstol Elektro. Oppvarmingen styres i soner og alle sonene har separat måling og styring. Kirkerommet har 4 soner: våpenhuset har 1 sone, prestesakristiet har 1 sone, og dåpsakristiet har 1 sone. I tillegg er det måling av temperatur i vanntåkesentral og av utetemperatur. I hver sone er det satt inn ønsket temperatur for grunnvarme (14–20°C), brukstemperatur (20°C) og frostsikring. Frostsikring er kun en sikring av minimumsoppvarming dersom styringen skulle svikte. Systemet gir mulighet for bråoppvarming dersom det er nødvendig. I smarthusssystemet er det også fuktighetsmåler, men det måles kun i nærheten av kirkens orgel. Det følges ikke med på trender i fuktighetsmålingene digitalt, men det følges med på øyeblikks verdien relativt ofte. Kirketjenere, driftsleder og kirkevergen er de som bruker systemet. De vurderer å koble varmestyringen til Agrando medarbeideren, men har ikke tatt avgjørelsen ennå. I forhold til utfordringer med inneklimate rapporterer kirkens representant at dårlig isolasjonsevne og sprekker i gamle dører og vinduer er en utfordring. Det er gjort flere tiltak rundt dette, men det gjenstår en del arbeid. Det er ikke rapportert om muggsopp eller råte. Det er installert sprinkelanlegg i kirken. Kirken har solskjerming på sørsiden av bygningen.

⁵ Informasjonen i dette avsnittet er basert på opplysninger tilsendt fra kirkens representant.

7.1 Merknader under befaring

Kirken opplevdes varm under befaring. Kirken er korsformet med rikelig med vinduer. Det kommer en god del naturlig lys inn i kirken, men det er lysskjerming på vinduene på sørsiden. Disse var trukket helt ned på vinduene i kort og halvveis ned på vinduene i skipets sørlige korsarm.

Spotmålinger under befaring: Galleri, nordlige korsarm: Relativ luftfuktighet: 59.3, 59.7, 56.5 %RF, og temperatur: 21.1, 21.1, 21.1°C.

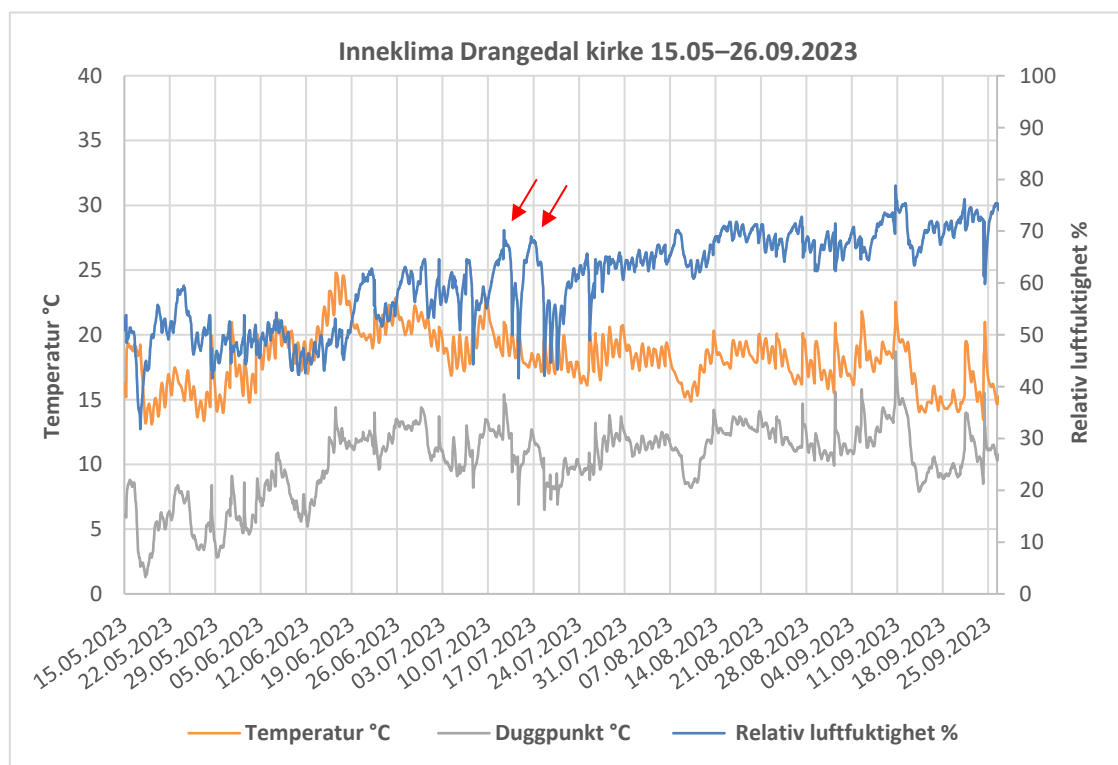
7.2 Inneklima i den målte perioden, 2023

Til venstre: Plassering av klimalogger bak altertavlen koret. Lampen ovenfor loggeren har LED-pære. Foto: Kirkens representant. Utplassert i kirken 9.5.2023 og programmert til å starte målingene 15.5.2023.

Inneklima 15.5–26.09.2023

Min temp °C	13.08	Min %RF	31.80
Maks temp °C	24.79	Maks %RF	78.80
Gj.snitt. temp °C	18.17	Gj.snitt %RF	60.59
St.dev	2.13	St.dev	8.93

Inneklimaet i kirken påvirkes av oppvarmingsrutinene og av utendørsklima. Måledata fra perioden viste at koret har relativt stor variasjon i relativ luftfuktighet (RF), mellom 31.8% og 78.8%, med et gjennomsnitt på 60.6% relativ luftfuktighet. Temperaturen har vært mellom 13.1°C og 24.8°C. Det tørreste tidspunktet innenfor måleperioden var kl.11:00, 17.5.2023 (31.8% RF og 19.3°C), som muligens kan ha sammenheng med at kirken ble varmet opp i forbindelse med nasjonaldagen. Et døgn etter, var temperaturen gått ned til 13.7°C, samtidig som den relative luftfuktigheten økte til 43.5%. Sommermånedene har vært preget av et nokså varmt og fuktig inn klima. Ved flere tilfeller har det skjedd en stor endring i luftfuktighet over en relativt kort tidsperiode. På litt over fire døgn, i perioden 12.7.2023 til 16.7.2023 (røde piler) varierte den relative luftfuktigheten fra 70.2% (12.7.2023 kl. 11:00) til 41.6% (14.7.2023 kl. 17:00) for så å stige til 69.0% (16.7.2023). Store endringer i den relative luftfuktigheten som dette kan føre til bevegelse og stress på bemalt treverk, og en økt risiko for sprekkdannelse, delaminering og avskalling. Det ser ikke ut til å være en klar sammenheng mellom den relative luftfuktigheten og innendørstemperaturen i denne perioden, så det er mulig at periodene med økt relativ luftfuktighet kan forklares av økt nedbør i perioden. Fra slutten av juni til slutten av september har det vært flere perioder med relativ luftfuktighet over 65%, som øker risikoen for muggvekst, spesielt på kalde overflater og streder med stillestående luft. På den annen side er det forventet at oppvarming i vinterhalvåret kan føre til ugunstig lav luftfuktighet (<30%RF). Inneklima-data fra de pågående målingene bør tas med inn i fremtidige vurderinger av inn klima i kirken og sees i sammenheng med oppvarmingsrutiner og utendørsklima.

8 Ytterligere anbefalinger

Å identifisere risikoer og ugunstige forhold, og forebygge mot skader på kunst kan være svært kostnadsbesparende og gagnar bevaring av bygning og interiør på kort og lang sikt.

Inneklima

Klimaloggeren har internt datalagringsminne, og ca. 2 års batteritid. For bedre å forstå inn klimaet i Drangedal kirke og identifisere spesifikke behov, utfordringer og mulige løsninger er det behov for å logge inn klimaet i minst 13 måneder slik at korte og sesongmessige variasjoner kan tolkes opp mot internasjonale standarder på inn klima og kirkekunst, som NS-EN 15757:2010 – *Bevaring av kulturminne: Krav til temperatur og relativ luftfuktighet for å begrense klimarelatert mekanisk skade på organiske, hygroskopiske materialer*. Dette gir et nødvendig grunnlag for å vurdere risiko for skader på kirkekunsten som følge av ugunstig luftfuktighet og temperatur over tid.

Ved tørr luft, under 30% relativ luftfuktighet, øker risikoen for sprekkdannelse i treverk og oppskalling og avskalling av malingslag. Ved kondens, og relativ luftfuktighet over 65% øker risikoen for muggvekst betraktelig. Målingene i koret gir verdifull informasjon om inn klimaet der, men er trolig ikke representative for mikroklimaer nær kirkekunst og inventar andre steder i kirken. Behovet for et mer permanent system for klimaovervåking i sanntid med klimasensorer nær kirkekunst på utvalgte steder i kirken bør vurderes i dialog meg konservator og Riksantikvaren.

Overflatene i kirken bør holdes under jevnlig oppsyn av kirkens representanter. Ved mistanke om løst maling, kondens, påvekst av muggsopp, algevekst, sprekker eller andre mulige endringer i tilstand bør dette rapporteres til Riksantikvaren snarest og eventuelle inn klimaforbedrende tiltak vurderes.

Lys og stråling bryter ned organiske materialer og bleker farger. Solskjermingen på sørsiden av koret bør brukes aktivt og trekkes helt ned når kirken ikke er i bruk.

Håndtering og oppbevaringsforhold

Det haster å utbedre opphenget til epitafiet på vestveggen i den sørlige korsarmen. På befarings tidspunktet ble risikoen for at tavlen kan falle ned vurdert som stor. Det ble gitt beskjed om dette til en av kirkens representanter som var tilstede under befaringen 27.9.2023.

Akutte hendelser

Drangedal kirke har svært mange historisk viktige gjenstander. Som et av flere tiltak for forebyggende arbeid i tilfelle akutte hendelser, bør kirken lage en verdibergingsplan med oversikt over de viktigste gjenstandene i kirken. Dette arbeidet bør gjøres i samarbeid med lokalt brannvesen. Be dem gjerne på en befaring slik at de gjør seg kjent med de kulturhistoriske verdiene i kirken. Verdibergingsplan bør være tilgjengelig for brannvesenet (digitalt via 110-sentralen) eller i brannbil, men ikke tilgjengelig for noen andre enn kirkens ansatte.

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 299

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00